

Ścieżki do uzyskania obywatelstwa przez obywateli państw trzecich w Polsce

Raport przygotowany przez Europejską Sieć Migracyjną w Polsce, w ramach prac nad raportem syntetycznym dot. ścieżek do uzyskiwania obywatelstwa przez obywateli państw trzecich we wszystkich krajach UE.

Ścieżki do uzyskania obywatelstwa przez obywateli państw trzecich w Polsce

Raport przygotowany przez Europejską Sieć Migracyjną w Polsce, w ramach prac nad raportem syntetycznym dot. ścieżek do uzyskiwania obywatelstwa przez obywateli państw trzecich we wszystkich krajach UE.

Niniejszy raport krajowy został skompilowany i przygotowany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, pełniące funkcję koordynatora Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce. Podstawą do prac nad raportem były wspólne specyfikacje oraz metodologie przyjęte przez Europejską Sieć Migracyjną (ESM).

Europejska Sieć Migracyjna została powołana na mocy Decyzji Rady 2008/381/EC z dnia 14 maja 2008 r. w celu dostarczania aktualnych, obiektywnych, wiarygodnych i porównywalnych informacji na temat migracji i azylu instytucjom UE, władzom i instytucjom Państw Członkowskich oraz opinii publicznej, w celu wspierania procesu kształtowania polityki w UE. Pracę ESM koordynuje i współfinansuje Komisja Europejska we współpracy z wyznaczonymi przez każde państwo członkowskie UE, a także Norwegię, krajowymi punktami kontaktowymi (KPK ESM).

Elektroniczna ostateczna wersja krajowego raportu (w polskiej i angielskiej wersji językowej) będzie dostępna na stronie www.emn.gov.pl

REDAKCJA:

Patrycja Turska, Ewelina Zabardast

ZASTRZEŻENIE:

Raport został przygotowany przez Europejską Sieć Migracyjną w Polsce. Wyrażane w nim opinie niekoniecznie odzwierciedlają punkt widzenia instytucji wchodzących w skład ESM i Komisji Europejskiej. Podmioty te nie są również związane wnioskami sformułowanymi w raporcie.

KOREKTA:

Joanna Sosnowska

KONTAKT:

Europejska Sieć Migracyjna w Polsce, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji – Departament Analiz i Polityki Migracyjnej, ul. Batorego 5, 02-591 Warszawa, Polska, email: esm@mswia.gov.pl, strona internetowa: www.emn.gov.pl.

PROJEKT I SKŁAD:

Voilà! Information Design Studio
www.voila-infographics.com

Spis treści

>

Wstęp
> 4

1

Podstawowe definicje
> 7

2

Przegląd prawa i przepisów
> 11

3

Kwalifikowalność
> 15

4

Aspekty proceduralne
dotyczące nabywania
obywatelstwa w państwie
członkowskim
> 21

5

Podwójne i wielokrotne
obywatelstwo;
obywatelstwo a integracja
> 29

*

Podsumowanie
> 33

Wstęp

Obecny raport to krajowy swoisty przewodnik po ścieżkach do uzyskania obywatelstwa przez obywateli państw trzecich, który powstał w oparciu o badanie Europejskiej Sieci Migracyjnej¹ z 2019 roku, którego celem było przeanalizowanie i porównanie różnych podejść przyjętych przez państwa członkowskie UE odnośnie do nabywania obywatelstwa w państwie członkowskim przez obywateli państw trzecich. Badanie dotyczyło w szczególności zwykłej naturalizacji nowych migrantów w UE i w związku z tym w dużym stopniu wyklucza nabywanie obywatelstwa w drodze naturalizacji szczególnej. Za naturalizację zwykłą uznaje się „wszelkie nabycie po urodzeniu obywatelstwa, którego dana osoba wcześniej nie posiadała, wymagające złożenia wniosku do organów publicznych i wydania przez nie decyzji”. Niniejsze badanie obejmowało przegląd warunków i wymogów dotyczących naturalizacji (np. długość legalnego pobytu, definicja legalnego pobytu, znajomość języka, sytuacja ekonomiczna i mieszkaniowa) oraz procesy administracyjne stosowane przez państwa członkowskie w celu ustalenia, czy dana osoba kwalifikuje się do nabycia obywatelstwa. W ramach badania przeanalizowane zostało czy państwa członkowskie dopuszczają podwójne (lub wielokrotne) obywatelstwo i – jeśli dopuszczają – na jakich warunkach. Celem badania było również przeanalizowanie sposobu, w jaki nabywanie obywatelstwa łączy się z polityką integracyjną państw członkowskich, oraz czy naturalizację uznaje się za końcowy etap procesu integracji, czy też nabycie obywatelstwa ma na celu ułatwienie integracji.

W Europejskiej konwencji o obywatelstwie², podpisanej w Strasburgu w 1997 r., ustanowiono zasady i przepisy dotyczące nabycia i utraty obywatelstwa oraz wydania wielokrotnego obywatelstwa. Dotychczas konwencję podpisało 20 państw członkowskich plus Norwegia, natomiast 13 państw

członkowskich UE ją ratyfikowało. Polska podpisała w 1999 r. Europejską konwencję o obywatelstwie z 1997 r., ale jej nie ratyfikowała.

Chociaż przyznawanie obywatelstwa to prerogatywa państw członkowskich, przepisy krajowe należy wdrażać z należyтым uwzględnieniem prawa Unii. Jest to szczególnie istotne, ponieważ ustanawiając obywatelstwo Unii w 1992 r. na mocy Traktatu z Maastricht, wszystkim osobom będącym obywatelami państwa członkowskiego UE nadano szereg praw i przywilejów. Zbadanie i porównanie poszczególnych przepisów i zasad obowiązujących w państwach członkowskich jest istotne, ponieważ prawo do swobodnego przemieszczania się obywateli Unii oznacza, że decyzja jednego państwa dotycząca tego, komu przyznać obywatelstwo lub go odmówić, może mieć wpływ również na wszystkie pozostałe państwa członkowskie. W ostatnich latach nabywanie obywatelstwa, wraz z koniecznością integracji migrantów, jest przedmiotem dyskusji w wielu państwach członkowskich.

W Polsce, źródłami prawa traktującego o możliwości uzyskania obywatelstwa polskiego przez obywateli państw trzecich są kolejno: ustawa o obywatelstwie polskim z dnia 2 kwietnia 2009 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 347), Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 Nr 78, poz. 483), ustawa o repatriacji z dnia 9 listopada 2000 r. (Dz.U. z 2019 r. poz. 1472), ustawa o Karcie Polaka z 2007 r. (Dz. U. z 2019 r. , poz. 1598) oraz Kodeks Postępowania Administracyjnego z dnia 14 czerwca 1960 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 256).

Zgodnie z polskim porządkiem prawnym, obywatelstwo polskie można nabyć w następujących procedurach: przez nadanie obywatelstwa polskiego, przez uznanie za obywatela polskiego oraz przez przywrócenie obywatelstwa polskiego.

Podobnie jak w większości krajów członkowskich, podstawowym sposobem nabycia w Polsce obywatelstwa jest urodzenie się z rodziców posiadających

1. Raport „Pathways to citizenship for third-country nationals in the EU Member States” EMN Synthesis Report for the EMN Study 2019 https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/00_eu_emn_study_synthesis_report_citizenship_final_en_0.pdf

2. Pełna treść Europejskiej konwencji o obywatelstwie dostępna pod adresem: <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/re/1997c.html>

obywatelstwo polskie bez znaczenia na miejsce urodzenia. Zasada *ius sanguinis* wynika bezpośrednio z przepisów Konstytucji RP³ jak również ustawy o obywatelstwie⁴.

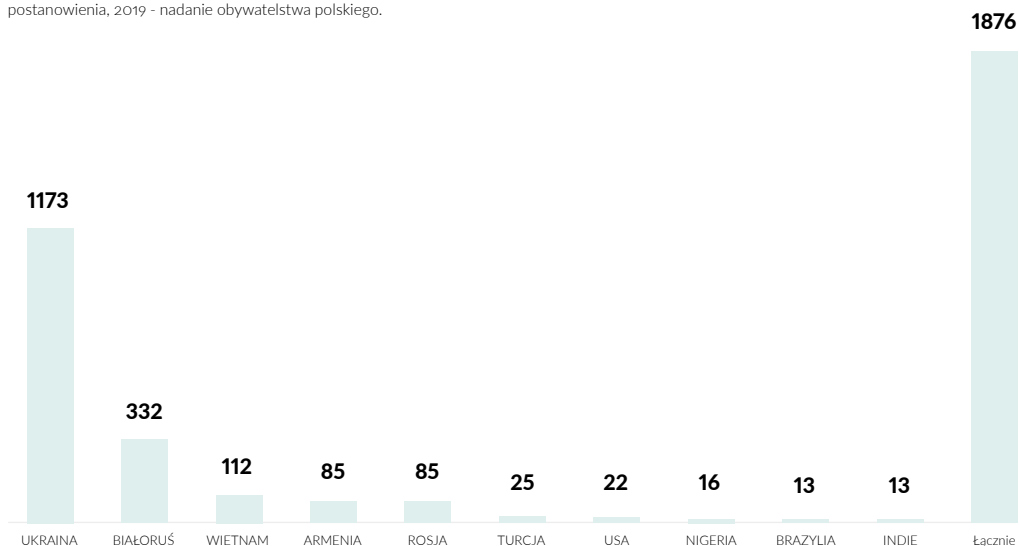
Uznanie za obywatela polskiego jest dokonywane w drodze decyzji administracyjnej, podejmowanej na wniosek cudzoziemca przez właściwego miejscowo wojewodę. Decyzja wojewody nie ma charakteru uznaniowego. Wojewoda jest obowiązany ją wydać, w przypadku zaistnienia warunków enumeratywnie wskazanych w ustawie, potwierdzających jego faktyczne związki z Polską. Podstawą odmowy uznania za obywatela może być tylko zagrożenie dla obronności lub bezpieczeństwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego⁵. Decyzja administracyjna podlega kontroli sądowej, co wraz z klarownymi wymaganiami ustawowymi, ma być gwarancją przewidywalności drogi nabycia statusu obywatela.

Istotną zmianą mającą wpływ na kwalifikowalność wniosków o uznanie za obywatela polskiego jest wprowadzony w 2009 r. ustawą o obywatelstwie wymóg wykazania się znajomością języka polskiego na poziomie B1 lub posiadanie świadectwa ukończenia szkoły w Polsce lub za granicą z wykładowym językiem polskim⁶.

Kolejnym powszechnie występującym sposobem uzyskania obywatelstwa polskiego jest tryb nadania go przez Prezydenta RP. Co istotne, nadanie należy do całkowicie autonomicznych i uznaniowych uprawnień Prezydenta, nie wymaga kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów oraz nie podlega zaskarżeniu do sądów administracyjnych, ponieważ nie mają tu zastosowania przepisy Kodeksu Postępowania Administracyjnego oraz ustawy o postępowaniu przed sądami administracyjnym.

WYKRES 1

Liczba osób które nabyły obywatelstwo polskie wg daty wydania postanowienia, 2019 - nadanie obywatelstwa polskiego.

3. Art. 34.1. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej jasno określa, że „obywatelstwo polskie nabywa się przez urodzenie z rodziców będących obywatelami polskimi”.

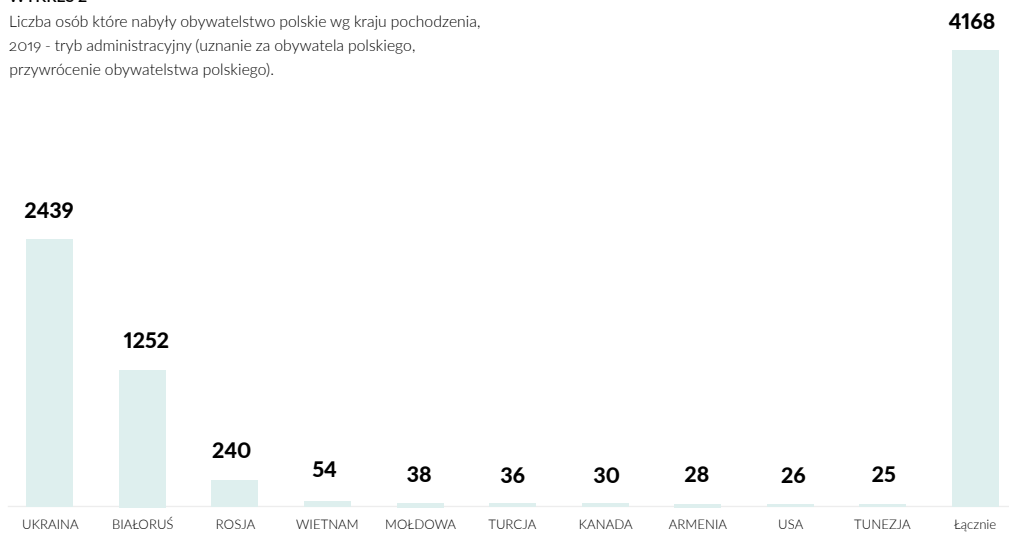
4. Art. 14 ustawy o obywatelstwie polskim: małoletni nabywa obywatelstwo polskie przez urodzenie, w przypadku gdy: 1) co najmniej jedno z rodziców jest obywatelem polskim.

5. Art. 31 ustawy o obywatelstwie polskim: Cudzoziemcowi odmawia się uznania za obywatela polskiego, w przypadku gdy [...] 2) nabycie przez niego obywatelstwa polskiego stanowi zagrożenie dla obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego.

6. Art. 30, pkt 2 ustawy o obywatelstwie polskim.

WYKRES 2

Liczba osób które nabyły obywatelstwo polskie wg kraju pochodzenia, 2019 - tryb administracyjny (uznanie za obywatela polskiego, przywrócenie obywatelstwa polskiego).

1

Podstawowe definicje

1.0 Podstawowe definicje

Zgodnie z Europejską konwencją o obywatelstwie, „**obywatelstwo**” oznacza prawną więź pomiędzy osobą a państwem i nie wskazuje na pochodzenie etniczne tej osoby⁷. W sprawie prowadzonej przed Trybunałem Sprawiedliwości UE obywatelstwo zdefiniowano dokładniej jako „szczególny stosunek solidarności i lojalności pomiędzy [państwem członkowskim] a jego obywatelami oraz wzajemność praw i obowiązków leżących u podstaw więzi obywatelstwa”⁸.

„**Wielokrotne obywatelstwo**” oznacza jednoczesne posiadanie dwóch lub więcej obywatelstw przez tę samą osobę. Do celów badania stosuje się pojęcie „podwójnego obywatelstwa”.

Zgodnie ze słownikiem ESM⁹ pojęcie „**obywatelstwa**” zdefiniowano jako „szczególną więź prawną pomiędzy osobą a jej państwem, nabytą poprzez urodzenie lub naturalizację niezależnie od tego, czy odbywa się ona poprzez deklarację, wybór, małżeństwo lub w inny sposób zgodny z prawem krajowym”.

Należy zauważyć, że zgodnie ze słownikiem ESM w niektórych państwach członkowskich rozróżnia się między obywatelstwem a narodowością, natomiast w kontekście UE nie rozróżnia się tych dwóch pojęć i uznaje się je za zamienne. W krajach, w których rozróżnia się obywatelstwo i narodowość, pojęcie obywatelstwa odnosi się w szczególności do praw i obowiązków obywateli, które to prawa i obowiązki wynikają z przepisów.

Warto nadmienić, że zgodnie z definicją zawartą w Słowniku Języka Polskiego narodowość oznacza przynależność do danego narodu, a także poczucie tej przynależności. Na gruncie prawa polskiego pojęcie narodowości zostało zdefiniowane w art. 2 pkt 6 ustawy z dnia 4 marca 2010 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2011 r. (Dz.U. poz. 277). W wyżej wymienionej ustawie narodowość – przynależność narodowa lub etniczna – jest

rozumiana jako deklaratywna, oparta na subiektywnym odczuciu, indywidualna cecha każdego człowieka, wyrażająca jego związek emocjonalny, kulturowy lub związany z pochodzeniem rodziców, określonym narodem lub wspólnotą etniczną. Subiektywne poczucie określonej narodowości nie jest zatem faktem ani stanem prawnym. Nie spełnia więc przesłanek powyższej definicji narodowości zaproponowanej przez Europejską Sieć Migracyjną, w którym narodowość (nationality) przedstawia się jako nie powiązana z pochodzeniem etnicznym formalną więź pomiędzy osobą i państwem. Także określenia wielonarodowości (multiple nationality) i podwójne obywatelstwo (dual citizenship) w języku polskim nie są tożsame i nie mogą być stosowane wymiennie.

„**Nabywanie obywatelstwa**” odnosi się do „każdego sposobu stawania się obywatelem, tj. przez urodzenie lub w dowolnym momencie po urodzeniu, automatycznie lub nieautomatycznie, na podstawie przyznania, oświadczenia, opcji lub wniosku”.

Niniejsze badanie dotyczy nabywania obywatelstwa przez naturalizację. „**Naturalizacja**” oznacza „każdy sposób nabywania obywatelstwa po urodzeniu przez osobę, która nie posiadała wcześniej danego obywatelstwa, który to sposób wymaga złożenia przez tę osobę lub jej pełnomocnika prawnego wniosku, a także aktu przyznania obywatelstwa przez organ publiczny”. Zgodnie z najnowszym sprawozdaniem opublikowanym przez Parlament Europejski dokonuje się rozróżnienia „na naturalizację zwykłą” – w przypadku której głównymi podstawami nabywania obywatelstwa jest określony okres pobytu w państwie i „naturalizację szczególną” – w przypadku której nabywanie obywatelstwa opiera się na innych względach, takich jak związki rodzinne, powiązania etniczno-kulturowe lub szczególny wkład¹⁰. Do celów niniejszego badania stosowana będzie pierwsza

7. Art. 2 lit. a) Europejskiej konwencji o obywatelstwie, tekst dostępny pod adresem: <https://rm.coe.int/168007f2c8>

8. Wyrok z dnia 2 marca 2010 r., Rottmann, C-135/08, dostępny pod adresem: <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-135/08>

9. Słownik ESM 6.0, dostępny pod adresem: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_en

10. Parlament Europejski (2018 r.). Acquisition and loss of citizenship in EU Member States – Key trends and issues [Nabycie i utrata obywatelstwa w państwach członkowskich UE – główne tendencje i zagadnienia], dostępne pod adresem: [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2018\)625116](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2018)625116)

definicja, co oznacza, że nacisk kładzie się na obywateli państw trzecich nabywających obywatelstwo na podstawie procesu składania wniosku po upłygnięciu minimalnego okresu legalnego pobytu.

„**Prawo krwi**” odnosi się do „określenia obywatelstwa”¹¹ osoby na podstawie obywatelstwa jej rodziców (lub jednego z rodziców lub konkretnego rodzica) w momencie narodzin danej osoby oraz w momencie nabycia obywatelstwa przez tę osobę (te dwa punkty w czasie różnią się w przypadku nabycia obywatelstwa po urodzeniu).

Z kolei „**prawo ziemi**” odnosi się do „zasady, zgodnie z którą obywatelstwo danej osoby ustala się na podstawie jej kraju urodzenia”. Poszczególne kategorie prawa ziemi zdefiniowano w następujący sposób:

- bezwarunkowe prawo ziemi: na podstawie urodzenia. Obywatelstwo jest automatycznie przyznawane osobom urodzonym w państwie, niezależnie od wszelkich innych warunków;
- warunkowe prawo ziemi: na podstawie określonych warunków, np. minimalnego okresu pobytu w państwie rodziców;
- automatyczne podwójne prawo ziemi: na podstawie urodzenia się rodziców w państwie. Dzieci urodzone w państwie cudzoziemcom mogą automatycznie nabyć obywatelstwo w momencie narodzin, jeżeli co najmniej jedno z ich rodziców również urodziło się w tym państwie;
- warunkowe podwójne prawo ziemi: na podstawie określonych warunków i urodzenia się rodziców w państwie. Dzieci urodzone w państwie cudzoziemcom mogą nabyć obywatelstwo w momencie narodzin, jeżeli co najmniej jedno z ich rodziców również urodziło się w tym państwie, po spełnieniu określonych warunków, np. minimalnego okresu pobytu rodziców.

11. Według definicji słownika ESM 6.0, obywatelstwo/narodowość: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/nationality-0_en

2

Przegląd prawa i przepisów

2.0 Przegląd prawa i przepisów

Prawo o obywatelstwie polskim reguluje ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim (Dz.U. z 2018 r., poz. 1829), która zawiera zasady ogólne oraz reguluje tryb i warunki nabywania i utraty obywatelstwa polskiego, potwierdzania jego posiadania lub utraty, a także właściwość organów w tych sprawach.

Jako podstawową zasadę nabycia obywatelstwa polskiego ustawa wskazuje nabycie przez urodzenie, tj. w oparciu o zasadę prawa krwi (*ius sanguinis*). Jako uzupełniająca pozostaje nadal zasada prawa terytorium (*ius soli*), która skutecznie zapobiega przypadkom bezpieczeństwa dzieci urodzonych lub znalezionych w Polsce, których rodzice są nieznanymi, lub którzy nie posiadają żadnego obywatelstwa. Kwestia zapobiegania bezpieczeństwu zostanie przedstawiona bardziej szczegółowo w dalszej części raportu. W Polsce prawa bezpieczeństwa, o których mówi konwencja reguluje Ustawa o cudzoziemcach oraz Ustawa o obywatelstwie polskim.

Obywatele państw trzecich mogą uzyskać obywatelstwo państwa członkowskiego w następujących trybach:

a) naturalizacji zwykłej, w przypadku której, jak zostało wcześniej wspomniane, główną podstawą nabywania obywatelstwa jest określony okres pobytu w państwie. Wśród tych trybów wyróżniamy:

- nadanie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej - Prezydent RP nie jest ograniczony w swoich konstytucyjnych kompetencjach żadnymi warunkami i może nadać obywatelstwo polskie każdemu cudzoziemcowi, na jego wniosek. (prerogatywa wynikająca z art. 137 Konstytucji RP).
- uznanie za obywatela polskiego (decyzja administracyjna właściwego wojewody) -

Obywatelstwo polskie można nabyć w trybie administracyjnym (w drodze decyzji administracyjnej właściwego organu tj. wojewody). W drodze uznania o obywatelstwo polskie (uznanie za obywatela

polskiego) mogą ubiegać się cudzoziemcy spełniający przesłanki określone w ustawie o obywatelstwie, b) naturalizacji szczególnej, w przypadku której, jak już również wspomniano wcześniej, nabywanie obywatelstwa opiera się na innych względach, takich jak związki rodzinne, powiązania etniczno-kulturowe lub szczególne okoliczności. Spośród tych trybów wyróżniamy następujące:

- repatriacja - uproszczona ścieżka nabycia obywatelstwa polskiego adresowana do osób polskiego pochodzenia wysiedlonych w przeszłości na terytorium byłego ZSRR oraz ich potomków. O repatriację mogą ubiegać się osoby polskiego pochodzenia zamieszkałe przed 1.01.2001 r. na stałe na terytorium obecnych: Republiki Armenii, Republiki Azerbejdżanu, Gruzji, Republiki Kazachstanu, Republiki Kirgiskiej, Republiki Tadżykistanu, Turkmenistanu, Republiki Uzbekistanu albo azjatyckiej części Federacji Rosyjskiej oraz członkowie ich rodzin. Procedurę inicjuje złożenie wniosku o wydanie wizy krajowej w celu repatriacji w polskim konsulacie, który następnie przesyłany jest do MSWiA celem uzyskania zgody na jej wydanie. Po spełnieniu ustawowych przesłanek konsul wydaje zainteresowanemu wizę krajową w celu repatriacji. Przekroczenie granicy Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie tej wizy skutkuje nabyciem obywatelstwa polskiego z mocy prawa,
- przywrócenie obywatelstwa polskiego - skierowane do osób, które w przeszłości posiadały obywatelstwo polskie i utraciły je przed dniem 1 stycznia 1999 r., na podstawie przepisów wskazanych w ustawie o obywatelstwie.

Warto nadmienić, że w Polsce najczęściej obywatele państw trzecich uzyskują obywatelstwo polskie poprzez naturalizację zwykłą, zarówno w trybie decyzji administracyjnej jak również w trybie nadania obywatelstwa polskiego przez Prezydenta RP.

3

Kwalifikowalność

3.0 Kwalifikowalność

3.1 Warunki i wymogi dotyczące nabywania obywatelstwa po urodzeniu poprzez naturalizację zwykłą

Zgodnie z art. 30 ust.1 ustawy o obywatelstwie polskim obywatel państwa trzeciego może nabyć w trybie administracyjnym obywatelstwo w przypadku, gdy:

- przebywa nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 3 lat na podstawie zezwolenia na pobyt stały, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej lub prawa stałego pobytu i który posiada w Rzeczypospolitej Polskiej stabilne i regularne źródło dochodu oraz tytuł prawny do zajmowania lokalu mieszkalnego;
- przebywa nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 2 lat na podstawie zezwolenia na pobyt stały, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej lub prawa stałego pobytu, oraz jednocześnie:
 - a) pozostaje co najmniej od 3 lat w związku małżeńskim zawartym z obywatelem polskim lub
 - b) nie posiada żadnego obywatelstwa;
- przebywa nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 2 lat na podstawie zezwolenia na pobyt stały, które uzyskał w związku z posiadaniem statusu uchodźcy nadanego w Rzeczypospolitej Polskiej;
- przebywa nieprzerwanie i legalnie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od 10 lat i który spełnia łącznie następujące warunki:
 - a) posiada zezwolenie na pobyt stały, zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej lub prawo stałego pobytu,
 - b) posiada w Rzeczypospolitej Polskiej stabilne i regularne źródło dochodu oraz tytuł prawny do zajmowania lokalu mieszkalnego;
- przebywa nieprzerwanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej co najmniej od roku na podstawie zezwolenia na pobyt stały, które uzyskał w związku z polskim pochodzeniem lub posiadaną Kartą Polaka. Warunki udzielenia zezwolenia na

pobyt stały określa szczegółowo ustawa o cudzoziemcach z dnia 12 grudnia 2013 r.

Ustawowym wymogiem uznania osoby za obywatela polskiego jest nieprzerwany pobyt, zależny od rodzaju uzyskanego zezwolenia, który jest poświadczony kartą pobytu, decyzja właściwego organu o udzieleniu zezwolenia na pobyt na terytorium RP.

Zgodnie z ustawą o cudzoziemcach (Dz.U.2020.35) pobyt cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej stanowiący podstawę do udzielenia mu zezwolenia na pobyt stały uznaje się za nieprzerwany, jeżeli żadna z przerw w nim nie była dłuższa niż 6 miesięcy i wszystkie przerwy nie przekroczyły łącznie 10 miesięcy w okresach stanowiących podstawę do udzielenia mu zezwolenia na pobyt stały, chyba że przerwa była spowodowana:

- wykonywaniem przez cudzoziemca obowiązków zawodowych lub świadczeniem przez niego pracy poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie umowy zawartej z pracodawcą, którego siedziba znajduje się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub
- towarzyszeniem cudzoziemcowi, o którym mowa w pkt 1, przez jego małżonka lub małoletnie dziecko, lub
- szczególną sytuacją osobistą wymagającą obecności cudzoziemca poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i trwała nie dłużej niż 6 miesięcy, lub
- wyjazdem poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w celu odbycia praktyk lub uczestnictwa w zajęciach, przewidzianych w toku studiów w polskiej uczelni.

W przypadku nadania obywatelstwa polskiego przez Prezydenta RP – nie ma wymogu fizycznej obecności cudzoziemca na terytorium RP stąd wniosek o nadanie obywatelstwo polskiego przez Prezydenta RP może złożyć cudzoziemiec niespełniający kryterium pobytowego (np. posiadający zezwolenie na pobyt czasowy lub mieszkający poza granicami Polski).

3.2 Warunki konieczne/niezbędne do nabycia obywatelstwa przez cudzoziemca w drodze administracyjnej

Cudzoziemiec starający się o obywatelstwo polskie jest zobowiązany do znajomości języka polskiego na poziomie biegłości językowej co najmniej B1. Ocena znajomości języka polskiego jest dokonywana na podstawie przedstawienia certyfikatu znajomości języka polskiego (urzędowe poświadczenie, określone w ustawie z dnia 7 października 1999r. o języku polskim), lub posiadać świadectwo ukończenia szkoły w Rzeczypospolitej Polskiej czy świadectwo ukończenia szkoły za granicą z wykładowym językiem polskim. W przypadku wniosku o nadanie obywatelstwa polskiego przez Prezydenta RP znajomość języka polskiego nie jest wymagana.

Osoby ubiegające się o obywatelstwo nie są zobligowane do zdawania testu obywatelskiego do

procedur naturalizacyjnych jak również polskie przepisy nie przewidują składania przysięgi na wierność państwu.

Cudzoziemiec ubiegający się o uznanie za obywatela polskiego lub nadanie obywatelstwa polskiego przez Prezydenta RP zobowiązany jest do udokumentowania źródeł utrzymania (ustawa o obywatelstwie nie określa minimum przychodów niezbędnych do nabycia obywatelstwa polskiego). Dokumenty poświadczające źródło utrzymania to zaświadczenie o zatrudnieniu i zarobkach, umowa o pracę, dokumenty dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej, deklaracje podatkowe etc. Dodatkowo, cudzoziemiec ubiegający się o uznanie za obywatela polskiego musi mieć zapewnione miejsce zamieszkania czego potwierdzeniem jest dowód zakupu lub umowa najmu mieszkania. Ten wymóg nie dotyczy przypadków ubiegania się o nadanie obywatelstwa polskiego przez Prezydenta RP.

3.3 Bezpieczeństwo państwa

Cudzoziemcowi odmawia się uznania za obywatela polskiego gdy nabycie przez niego obywatelstwa polskiego stanowi zagrożenie dla obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Postępowanie sprawdzające w stosunku do cudzoziemca ubiegającego się o nabycie obywatelstwa polskiego prowadzone jest z urzędu. Przed wydaniem decyzji o uznaniu za obywatela polskiego, organ administracji (wojewoda właściwy do miejsca zamieszkania) jest zobowiązany do wystąpienia do ustawowych organów

(komendanta wojewódzkiego Policji, dyrektora delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, a w razie potrzeby również do innych organów) o udzielenie informacji, czy nabycie przez cudzoziemca obywatelstwa polskiego nie stanowi zagrożenia dla obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. W procedurze nadania obywatelstwa polskiego przez Prezydenta RP organem odpowiedzialnym za postępowanie sprawdzające jest Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji.

3.4 Szczególne grupy obywateli państw trzecich

Istnieje pewna grupa cudzoziemców, w przypadku których wymogi co do nieprzerwanego pobytu na terytorium RP różnią się. Zgodnie z art. 30 ust. 1 pkt. 3 Ustawy o obywatelstwie polskim cudzoziemcy, którzy uzyskali w Polsce status uchodźcy muszą spełnić wymóg nieprzerwanego pobytu na terytorium RP przez co najmniej 2 lata na podstawie zezwolenia na stały pobyt. Cudzoziemcowi, który nie spełnia

warunków do nadania statusu uchodźcy, udziela się ochrony uzupełniającej¹². Cudzoziemiec, który uzyskał ochronę uzupełniającą po otrzymaniu zgody na pobyt może uzyskać obywatelstwo polskie tylko w ramach nadania przez Prezydenta¹³. Cudzoziemcy posiadający zezwolenie na pobyt tolerowany ubiegają się o polskie obywatelstwo na zasadach ogólnych. Osobną grupę stanowią osoby polskiego pochodzenia, które w celu uzyskania obywatelstwa polskiego

12. Ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej art. 15

13. Ustawa o obywatelstwie polskim art. 18

na drodze uznania muszą spełnić wymóg nieprzerwanego pobytu na terytorium RP przez co najmniej 1 rok na podstawie zezwolenia na stały pobyt, uzyskanego w związku z polskim pochodzeniem lub Kartą Polaka.¹⁴

Odrębną, szczególną grupę cudzoziemców w kontekście pozyskiwania obywatelstwa stanowią w Polsce bezpaństwowcy. We wrześniu 2019 r. biuro UNHCR w Polsce przygotowało dokument opisujący szczegółowo sytuację osób bezpaństwowych w Polsce, procedury ustalania bezpaństwowości oraz prawa przysługujące osobom bezpaństwowym¹⁵. Materiał analizuje również dlaczego Polska nie jest stroną konwencji dotyczących państwowości z lat 1954 r. z 1961 oraz przedstawia zobowiązania jakie wynikają z tych aktów. Niemniej jednak, w kontekście niniejszego raportu należy zauważyć, że obecny art. 14 ust. 2 Ustawy o obywatelstwie polskim przyznaje z mocy prawa obywatelstwo polskie poprzez naturalizację, to znaczy poprzez urodzenie w przypadku dzieci urodzonych na terytorium RP, których rodzice są nieznani, nie posiadają żadnego obywatelstwa lub ich obywatelstwo jest nieokreślone. Art. 15 tejże ustawy pozwala również na nabycie obywatelstwa polskiego przez małoletniego, który został znaleziony na terytorium RP, a jego rodzice są nieznani.

Jak czytamy we wspomnianym wyżej dokumencie UNHCR bezpaństwowiec ma możliwość nabycia obywatelstwa poprzez procedurę jego nadania przez Prezydenta RP lub procedurę administracyjną o uznaniu obywatela polskiego prowadzoną przez wojewodę. Postępowanie przed Prezydentem ma charakter uznaniowy i nie przewiduje żadnego formalnego wymogu. Zapisy ustawy o obywatelstwie polskim z 2009 r. są bardzo ogólne i wskazują jedynie, że Prezydent RP może nadać obywatelstwo polskie cudzoziemcowi. Inną możliwością dla bezpaństwowca jest postępowanie przed wojewodą. Zgodnie z ustawą, wojewoda właściwy do co do miejsca zamieszkania cudzoziemca uznaje za obywatela polskiego cudzoziemca przebywającego na terytorium RP nieprzerwanie i legalnie od co najmniej dwóch lat na podstawie jednego z zezwoleń na pobyt stały (zezwolenie na pobyt stały, zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE lub prawa stałego pobytu) i nieposiadającego żadnego obywatelstwa. Ważną kwestią jednak, która wprowadza pewne ograniczenia wobec stosowania powyższych możliwości przez bezpaństwowców jest wymóg posiadania udokumentowanego, legalnego pobytu, który w przypadku bezpaństwowców często nie może być spełniony.

14. Ustawa o obywatelstwie polskim art. 30 ust. 1 pkt. 7

15. Pełna treść raportu dostępna pod linkiem: https://www.unhcr.org/pl/wp-content/uploads/sites/22/2016/12/UNHCR-Statelessness_in_Poland-POL-screen.pdf

4

**Aspekty proceduralne
dotyczące nabywania
obywatelstwa w państwie
członkowskim**

4.0 Aspekty proceduralne dotyczące nabywania obywatelstwa w państwie członkowskim

4.1 Procedura uzyskiwania obywatelstwa przez obywateli państw trzecich w drodze zwykłej naturalizacji

Uznanie za obywatela polskiego

Uznanie cudzoziemca za obywatela polskiego następuje na jego wniosek, który cudzoziemiec składa do wojewody właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby/cudzoziemca, której postępowanie dotyczy. Postępowanie kończy się decyzją administracyjną wydaną przez wojewodę.

A. Organy publiczne zaangażowane w procedury dotyczące nabycia obywatelstwa Państwa Członkowskiego przez obywateli państw trzecich:

- wojewoda właściwy ze względu na miejsce zamieszkania cudzoziemca w Polsce: przyjmuje wniosek, przeprowadza postępowanie sprawdzające, wydaje decyzję administracyjną.

B. Wymagane dokumenty

- dokumenty potwierdzające dane i informacje zawarte we wniosku,
- urzędowe poświadczenie o znajomości języka polskiego na poziomie biegłości językowej co najmniej B1, świadectwo ukończenia szkoły w Rzeczypospolitej Polskiej lub świadectwo ukończenia szkoły za granicą z wykładowym językiem polskim.

Wniosek o uznanie za obywatela polskiego zawiera:

- dane cudzoziemca;
- adres zamieszkania;
- informacje o źródłach utrzymania cudzoziemca w Rzeczypospolitej Polskiej, zajmowanym przez niego lokalu, jego osiągnięciach zawodowych, działalności politycznej i społecznej;
- dane małżonka cudzoziemca;
- informację, czy cudzoziemiec ubiegał się o nabycie obywatelstwa polskiego w przeszłości oraz czy posiadał obywatelstwo polskie

C. Prawnie określony czas trwania procedury

- W przypadku procedury uznania za obywatela polskiego (postępowanie regulowane przepisami Kodeksu Postępowania Administracyjnego) są to 2 miesiące. Czas trwania postępowania administracyjnego uzależniony jest od okresu oczekiwania na odpowiedzi od organów, do których wojewoda zwraca się o udzielenie informacji, tj. m.in. od Komendanta Wojewódzkiego Policji, Komendanta Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej, Dyrektora Delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Krajowego Rejestru Karnego). Faktyczny czas oczekiwania na decyzję wojewody nie przekracza kilku miesięcy. Polskie przepisy nie przewidują procedury przyspieszonej w tym trybie.

D. Koszty

- ok. 40 euro

E. Prawo do odwołania lub podstawy do zaskarżenia decyzji w przypadku odmowy przyznania obywatelstwa, powody odmowy

- Postępowanie o uznanie za obywatela polskiego oraz postępowanie o przywrócenie obywatelstwa polskiego toczy się zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania administracyjnego. Rozstrzygnięcia wydane w tym zakresie podlegają, jako decyzje administracyjne, kontroli administracyjnej oraz sądowno-administracyjnej.
- Cudzoziemcowi odmawia się uznania za obywatela polskiego, w przypadku gdy nie spełnia obligatoryjnych przesłanek wskazanych w ustawie lub gdy nabycie przez niego obywatelstwa polskiego stanowi zagrożenie dla obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Nadanie obywatelstwa polskiego przez Prezydenta RP:

A. Organy publiczne zaangażowane w procedurę dotyczące nabycia obywatelstwa Państwa Członkowskiego przez obywateli państw trzecich:

- Wojewoda lub konsul, zależnie od miejsca zamieszkania cudzoziemca (osoby zamieszkałe w Polsce wnoszą za pośrednictwem wojewody właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby zainteresowanej, a zamieszkałe za granicą – za pośrednictwem właściwego konsula) – przyjmuje wniosek i przekazują go do ministra właściwego do spraw wewnętrznych.
- Minister właściwy do spraw wewnętrznych – przeprowadza postępowanie sprawdzające, sporządza opinię, przekazuje do Prezydenta RP.
- Prezydent RP – wydaje postanowienie.

B. Wymagane dokumenty

- dane cudzoziemca;
- adres zamieszkania;
- informacje o rodzicach cudzoziemca i dalszych wstępnych, jeżeli posiadali obywatelstwo polskie;
- informacje o posiadaniu obywatelstwa polskiego w przeszłości, jego utracie oraz dacie nabycia obywatelstwa innego państwa;
- informacje o źródłach utrzymania cudzoziemca, jego osiągnięciach zawodowych, działalności politycznej i społecznej ;
- informacje o znajomości przez cudzoziemca języka polskiego;
- dane małżonka cudzoziemca;
- informację czy cudzoziemiec ubiegał się o nabycie obywatelstwa polskiego w przeszłości

C. Prawnie określony czas trwania procedury

W przypadku nadania obywatelstwa polskiego przez Prezydenta RP (postępowanie nieobjęte przepisami KPA) przepisy nie określają terminu zakończenia sprawy. Faktyczny czas oczekiwania na postanowienie obecnie (dane z września 2019 roku) to do 2 lat. Ponieważ Prezydent nie jest ograniczony w swoich konstytucyjnych kompetencjach żadnymi warunkami, w tym również czasowymi, może wedle uznania nadać obywatelstwo również w krótkim czasie.

Warto wspomnieć, że w postępowaniach o uznanie za obywatela polskiego nie stosuje się uznaniowości (za obywatela polskiego uznaje się cudzoziemca spełniającego wymogi określone w art. 30 ustawy

o obywatelstwie polskim). Ponadto zgodnie z art. 36 ust. 2 ustawy o obywatelstwie wojewoda przed wydaniem decyzji zwraca się do komendanta wojewódzkiego Policji, dyrektora delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, a w razie potrzeby do innych organów, o udzielenie informacji, czy nabycie przez cudzoziemca obywatelstwa polskiego nie stanowi zagrożenia dla obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Jeżeli nabycie przez cudzoziemca stanowi zagrożenie dla obronności lub bezpieczeństwa państwa albo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego wydaje się obligatoryjnie decyzję odmowną.

D. Koszty

- w kraju bez opłat, za granicą ok. 360 euro

E. Prawo do odwołania lub podstawy do zaskarżenia decyzji w przypadku odmowy przyznania obywatelstwa, powody odmowy

- Nadanie obywatelstwa polskiego przez Prezydenta RP - w postępowaniu tym nie mają zastosowania przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego i od postanowień Prezydenta RP nie służą środki odwoławcze ani skarga do sądu administracyjnego. Wobec czego nie jest możliwe zweryfikowanie postanowienia Prezydenta RP na gruncie prawnym. W związku z powyższym brak jest informacji o powodach odmów nadania obywatelstwa polskiego.
- Wniosek o nadanie obywatelstwa polskiego przez prezydenta RP osoby zamieszkałe w Polsce wnoszą za pośrednictwem wojewody właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby zainteresowanej, a zamieszkałe za granicą – za pośrednictwem właściwego konsula. Wojewoda i konsul przekazują niezwłocznie wniosek Prezydentowi RP za pośrednictwem Ministra właściwego do spraw wewnętrznych (minister jest organem opiniodawczym). Postępowanie kończy postanowienie Prezydenta RP.
- Nadanie obywatelstwa polskiego rodzicom i uznanie ich za obywateli polskich obejmuje małoletniego pozostającego pod ich władzą rodzicielską.

Nadanie obywatelstwa polskiego jednemu z rodziców lub uznanie go za obywatela polskiego obejmuje małoletniego pozostającego pod jego władzą

rodzicielską w przypadku, gdy drugie z rodziców wyraziło na to w oświadczeniu zgodę lub w przypadku

kiedy drugiemu z rodziców nie przysługuje władza rodzicielska.

4.2 Procedura uzyskiwania obywatelstwa przez obywateli państw trzecich w drodze naturalizacji szczególnej

Przywrócenie obywatelstwa polskiego

A. Organy publiczne zaangażowane w procedury dotyczące nabycia obywatelstwa Państwa Członkowskiego przez obywateli państw trzecich:

- a. Konsul - przyjmuje wniosek (osoby zamieszkałe w Polsce mogą złożyć wniosek bezpośrednio do ministra właściwego do spraw wewnętrznych)
- b. Minister właściwy do spraw wewnętrznych – przeprowadza postępowanie sprawdzające, wydaje decyzję administracyjną

B. Wymagane dokumenty

- dane cudzoziemca;
- adres zamieszkania;
- oświadczenie o posiadaniu w przeszłości obywatelstwa polskiego oraz informacje o okolicznościach jego utraty;
- adres ostatniego miejsca zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przed utratą obywatelstwa polskiego;
- życiorys.

Do wniosku o przywrócenie obywatelstwa polskiego dołącza się:

- dokumenty potwierdzające tożsamość i obywatelstwo;
- dokumenty potwierdzające zmianę imienia i nazwiska, jeżeli takie nastąpiły;
- posiadane dokumenty potwierdzające utratę obywatelstwa polskiego;
- fotografię osoby objętej wnioskiem.

Wniosek o przywrócenie obywatelstwa polskiego składa się na formularzu, którego wzór określają przepisy

C. Prawnie określony czas trwania procedury

Zgodnie z Kodeksem Postępowania Administracyjnego do 2 miesięcy, w praktyce zwykle terminy są zachowywane (jeżeli dokumenty są prawidłowo skompletowane i ma wskazać do postępowania wyjaśniającego). Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Komenda Główna Policja mają 30 dni na udzielenie odpowiedzi w kwestii zagrożenia dla bezpieczeństwa lub porządku publicznego (art. 43 ust. 3).

D. Koszty

- ok. 40 euro

E. Prawo do odwołania lub podstawy do zaskarżenia decyzji w przypadku odmowy przyznania obywatelstwa, powody odmowy

- Podobnie jak przy uznaniu za obywatela polskiego, nie ma możliwości odwołania od decyzji, ale ustawa przewiduje złożenie wniosku do Ministra SWiA o ponowne rozpatrzenie sprawy, a następnie przysługuje prawo do skargi do sądów administracyjnych.

Repatriacja

A. Organy publiczne zaangażowane w procedury dotyczące nabycia obywatelstwa Państwa Członkowskiego przez obywateli państw trzecich:

- Konsul – przyjmuje wniosek o wydanie wizej krajowej w celu repatriacji, wydaje decyzję w sprawie polskiego pochodzenia¹⁶ wnioskodawcy, po uzyskaniu zgody ministra właściwego do spraw wewnętrznych wydaje wizę krajową w celu repatriacji lub decyzję o zakwalifikowaniu do wydania wizej krajowej w celu repatriacji
- Minister właściwy do spraw wewnętrznych – przeprowadza postępowanie sprawdzające, wydaje zgodę na wydanie przez konsula wizej

16. Art. 5 Ustawy o repatriacji: 1. Za osobę polskiego pochodzenia uznaje się osobę deklarującą narodowość polską i spełniającą łącznie następujące warunki: 1) co najmniej jedno z jej rodziców lub dziad-

ków albo dwoje pradziadków było narodowości polskiej; 2) wykaże ona swój związek z polskością.

lub decyzji o zakwalifikowaniu do wydania wizy krajowej w celu repatriacji. Przekroczenie granicy Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie tej wizy skutkuje nabyciem obywatelstwa polskiego z mocy prawa.

B. Wymagane dokumenty, dołączane do wniosku

- aktualna fotografia osoby, której wniosek dotyczy, nieuszkodzona, kolorowa, o wymiarach 35 mm × 45 mm, wykonana w ciągu ostatnich 6 miesięcy przed dniem złożenia wniosku, mająca dobrą ostrość, przedstawiająca wizerunek twarzy od wierzchołka głowy do górnej części barków, tak aby twarz zajmowała 70–80% fotografii, oraz pokazującą wyraźnie oczy i twarz, na jednolitym jasnym tle; fotografia ma przedstawiać osobę bez nakrycia głowy i okularów z ciemnymi szklami, w pozycji frontalnej, patrzącą na wprost z otwartymi oczami, nieprzestoniętymi włosami, z naturalnym wyrazem twarzy i zamkniętymi ustami;
- życiorys wnioskodawcy;
- odpis aktu urodzenia wnioskodawcy;
- dokumenty poświadczające aktualny stan cywilny wnioskodawcy;
- dokumenty poświadczające miejsce stałego zamieszkania na terytorium, o którym mowa w art. 9 ust. 1 pkt 3 ustawy o repatriacji, tj. azjatyckiej części byłego ZSRR;
- dowody potwierdzające polskie pochodzenie, określone w art. 6 ustawy o repatriacji¹⁷;
- inne dokumenty potwierdzające okoliczności podane we wniosku o wydanie wizy krajowej w celu repatriacji;
- oświadczenie, pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań, że dane zawarte we wniosku są prawdziwe

Wiza krajowa w celu repatriacji może być wydana osobie, która – niezależnie od spełnienia innych przesłanek wydania tej wizy – przedstawi dowody potwierdzające posiadanie lub zapewnienie warunków

do osiedlenia się w Rzeczypospolitej Polskiej, tj. lokalu mieszkalnego oraz źródeł utrzymania (art. 12 ust. 1 ustawy o repatriacji).

Dowodem potwierdzającym posiadanie warunków do osiedlenia się jest dokument potwierdzający tytuł prawny do lokalu mieszkalnego na okres nie krótszy niż 12 miesięcy oraz oświadczenie o zatrudnieniu lub umowa o pracę na okres nie krótszy niż 12 miesięcy.

Dowodem potwierdzającym zapewnienie warunków do osiedlenia się jest:

- decyzja Pełnomocnika Rządu do Spraw Repatriacji w sprawie przyznania miejsca w ośrodku adaptacyjnym dla repatriantów;
- uchwała rady gminy zawierająca zobowiązanie do zapewnienia warunków do osiedlenia się przez okres nie krótszy niż 2 lata;
- oświadczenie obywatela polskiego, osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, mających siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zawierające zobowiązanie do zapewnienia warunków do osiedlenia się przez okres nie krótszy niż 2 lata. Oświadczenie obywatela polskiego może dotyczyć wyłącznie wstępnych, zstępnych lub rodzeństwa tej osoby.

C. Prawnie określony czas trwania procedury

W przepisach ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji nie został określony termin na wydanie wizy krajowej w celu repatriacji. Wydanie takiej wizy jest końcowym elementem wieloetapowej procedury, w którą zaangażowanych jest wiele organów i której czasu trwania nie da się przewidzieć.

Istotnym czynnikiem wpływającym na czas trwania postępowania w sprawie wydania wizy krajowej w celu repatriacji jest konieczność przedstawienia przez wnioskodawcę dowodów potwierdzających posiadanie lub zapewnienie warunków do osiedlenia się w Rzeczypospolitej Polskiej, tj. lokalu mieszkalnego oraz źródeł utrzymania. Dopiero po przedłożeniu takich dowodów konsul może wydać wizę. Osoba, która

17. Art. 6. Ustawy o repatriacji: 1. Dowodami potwierdzającymi polskie pochodzenie mogą być dokumenty, wydane przez polskie władze państwowe lub kościelne, a także przez władze byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, dotyczące wnioskodawcy lub jego rodziców, dziadków lub pradziadków, a w szczególności: 1) polskie dokumenty tożsamości; 2) akty stanu cywilnego lub ich odpisy albo metryki chrztu poświadczające związek z polskością; 3) dokumenty potwierdzające odbycie służby wojskowej w Wojsku Polskim, zawierające wpis informujący o narodowości polskiej; 4) dokumenty

potwierdzające fakt deportacji lub uwięzienia, zawierające wpis informujący o narodowości polskiej; 5) dokumenty tożsamości lub inne dokumenty urzędowe zawierające wpis informujący o narodowości polskiej. 2. Dowodami potwierdzającymi polskie pochodzenie mogą być również inne dokumenty, a w szczególności: 1) o rehabilitacji osoby deportowanej, zawierające wpis informujący o jej narodowości polskiej; 2) potwierdzające przesładowanie osoby ze względu na jej polskie pochodzenie.

spełnia pozostałe warunki wydania ww. wizej, jednak nie posiada warunków do osiedlenia się w Polsce, nie może otrzymać wizej krajowej w celu repatriacji. Wobec takiej osoby konsul wydaje decyzję o zakwalifikowaniu do wydania wizej krajowej w celu repatriacji, a wiza zostanie wydana dopiero po przedstawieniu warunków do osiedlenia się w Polsce. Okres oczekiwania na przedstawienie przez wnioskodawcę warunków do osiedlenia może wynosić nawet kilka lat, szczególnie w przypadku repatriantów, starających się o możliwość osiedlenia się w określonej lokalizacji w Polsce.

Ponadto, mając na względzie, że przekroczenie granicy Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie wizej krajowej w celu repatriacji wiąże się z nabyciem obywatelstwa polskiego oraz – w przypadku niektórych krajów pochodzenia – z utratą dotychczas posiadanego obywatelstwa, a także przeniesieniem przez repatrianta do Polski centrum życiowego, odnotowane są przypadki osób, które po złożeniu wniosku o wydanie wizej krajowej w celu repatriacji, deklarują wolę przybycia do Polski w odległym terminie.

D. Koszty

Czynności konsularne wykonywane na podstawie ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji nie podlegają opłatom (art. 112 pkt 6 lit. b ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. Prawo konsularne – Dz. U. z 2020 r. poz. 195 z późn. zm.).

Osobom oczekującym na repatriację, które posiadają decyzję konsula o zakwalifikowaniu do wydania wizej krajowej w celu repatriacji, konsul może zapewnić pokrycie kosztów uczestnictwa w kursie nauki języka polskiego (art. 18 ust. 1 z dnia 9 listopada 2000 r. ustawy o repatriacji). Kursy te są organizowane na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej (art. 18 ust. 3 ustawy o repatriacji).

Jeżeli osoba, której wydano wizę krajową w celu repatriacji, nie posiada wystarczających środków na pokrycie kosztów podróży do Rzeczypospolitej Polskiej, konsul może udzielić pomocy na pokrycie kosztów przejazdu lub przelotu oraz przewozu mienia do Polski (art. 17 ust. 4 w związku z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy o repatriacji).

E. Prawo do odwołania lub podstawy do zaskarżenia decyzji w przypadku odmowy przyznania obywatelstwa, powody odmowy

Wiza krajowa w celu repatriacji nie zostanie wydana, jeżeli:

- wnioskodawca nie spełnia ustawowych warunków jej wydania;
- wnioskodawca nie przedstawił warunków do osiedlenia się w Polsce (w tym przypadku wiza zostanie wydana dopiero po przedłożeniu dokumentów potwierdzających posiadanie lub zapewnienie warunków – art. 12 w związku z art. 11 ustawy o repatriacji);
- zachodzą przesłanki wykluczające wydanie wizej krajowej w celu repatriacji (art. 10a ustawy o repatriacji), tj. gdy osoba zainteresowana:
 - 1) utraciła obywatelstwo polskie nabyte w drodze repatriacji lub
 - 2) repatriowała się z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej albo Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej na podstawie umów repatriacyjnych zawartych w latach 1944-1957 przez Rzeczypospolitą Polską albo przez Polską Rzeczypospolitą Ludową z Białoruską Socjalistyczną Republiką Radziecką, Ukraińską Socjalistyczną Republiką Radziecką, Litewską Socjalistyczną Republiką Radziecką lub Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich do jednego z państw będących stroną tych umów, lub
 - 3) w czasie pobytu poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej działała na szkodę podstawowych interesów Rzeczypospolitej Polskiej, lub
 - 4) uczestniczyła lub uczestniczy w łamaniu praw człowieka, lub
 - 5) jej dane znajdują się w Systemie Informacyjnym Schengen do celów odmowy wjazdu, lub
 - 6) wymagają tego względy obronności lub bezpieczeństwa państwa lub ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, lub
 - 7) obowiązuje wpis danych osoby do wykazu cudzoziemców, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest niepożądany

Od decyzji konsula w sprawie odmowy stwierdzenia polskiego pochodzenia przysługuje odwołanie do ministra właściwego do spraw wewnętrznych, będącego organem wyższego stopnia w ww. sprawach (art. 5 ust. 5 ustawy o repatriacji). Odwołanie należy złożyć za pośrednictwem konsula wydającego decyzję w terminie 14 dni od daty doręczenia decyzji (art. 88 i 89 ustawy Prawo konsularne).

Środkiem odwoławczym od postanowienia ministra właściwego do spraw wewnętrznych w sprawie

odmowy wyrażenia zgody na wydanie wizej krajowej w celu repatriacji lub wydania decyzji o zakwalifikowaniu do wydania wizej krajowej w celu repatriacji jest wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy, który należy złożyć w terminie 7 od daty doręczenia postanowienia (art. 106 § 5, art. 141 § 1 i 2 oraz art. 127 § 3 w związku z art. 144 Kodeksu postępowania administracyjnego).

Zgodnie z art. 52 § 3 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami

administracyjnymi (Dz.U. z 2019 poz. 2325) jeżeli stronie przysługuje prawo do zwrócenia się do organu, który wydał decyzję z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy, strona może wnieść skargę na tę decyzję bez skorzystania z tego prawa. Zgodnie z art. 53 § 1 i art. 54 § 1 tejsze ustawy skargę można wnieść do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie za pośrednictwem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w terminie 30 dni od dnia doręczenia postanowienia.

5

**Podwójne i wielokrotne
obywatelstwo;
obywatelstwo a integracja**

5.0 Podwójne i wielokrotne obywatelstwo; obywatelstwo a integracja

W Polsce dopuszczalne jest posiadanie podwójnego obywatelstwa, jednakże zgodnie z ustawą o obywatelstwie (art. 3) – obywatel polski posiadający równocześnie obywatelstwo innego państwa ma wobec Rzeczypospolitej Polskiej takie same prawa i obowiązki jak osoba posiadająca wyłącznie obywatelstwo polskie. Obywatel polski nie może wobec władz Rzeczypospolitej Polskiej powoływać się ze skutkiem prawnym na posiadane równocześnie obywatelstwo innego państwa i na wynikające z niego prawa i obowiązki. Jednakże trzeba pamiętać, że niektóre zawody (np. związane z obroną kraju) są dostępne dla osób posiadającym wyłącznie obywatelstwo polskie.

Polityka integracyjna państwa traktuje nabycie obywatelstwa polskiego jako końcowy etap integracji. Na chwilę obecną brak jest badań czy ocen

wskazujących na to, że nabycie obywatelstwa ułatwia integrację. Niemniej jednak posiadanie obywatelstwa polskiego może być warunkiem dostępu do niektórych zawodów (m.in. zawody prawnicze), możliwości zajmowania urzędów i stanowisk (służba cywilna, Policja, itp.). Kodeks wyborczy z dnia 5 stycznia 2011 r (dz. U. z 2019 r. poz. 684 określa szczegółowo przepisy w zakresie prawa wyborczego. Wynika z nich m.in. że prawo wybierania (czynne prawo wyborcze) w wyborach do Sejmu i Senatu, w wyborach Prezydenta RP, jak również wyborach rady powiatu i sejmiku województwa, mają jedynie obywatele polscy.

Państwo polskie nie podejmuje żadnych szczególnych działań po przyznaniu obywatelstwa polskiego, mających na celu wsparcie nowego obywatela w pełnieniu roli obywatela.

Podsumowanie

Podsumowanie

Polskie prawodawstwo zawiera ściśle uregulowane zasady nabywania przez obywateli państw trzecich obywatelstwa polskiego. Unikalny charakter trybu nadawania obywatelstwa leżący w wyłącznych kompetencjach prezydenta RP daje możliwość cudzoziemcom ubiegania się o obywatelstwo w przypadku niemożności spełnienia określonych warunków koniecznych do uzyskania obywatelstwa w drodze administracyjnej. Jak pokazują dane przedstawione w niniejszym raporcie taka możliwość jest nierzadko wykorzystywana przez obywateli państw trzecich przede wszystkim z krajów byłego ZSRR. Dzieje się tak mimo stosunkowo długiego, średnio dwuletniego, oczekiwania na decyzję.

Niemniej jednak, tryb ten z uwagi na brak możliwości odwołania oraz zaskarżenia decyzji Prezydenta do sądów administracyjnych stanowi kwestię dyskusyjną np. w kontekście ratyfikowania przez Polskę konwencji o obywatelstwie.

Co do zasady akty nadania obywatelstwa polskiego i decyzje o uznaniu za obywatela polskiego wężczą się w sposób uroczysty, ale nie jest to obligatoryjne i nie wynika to z przepisów prawa, a jedynie z praktyki organów.

Na stronach internetowych instytucji państwowych publikowane są ogólnodostępne informacje na temat sposobów nabywania obywatelstwa polskiego.

Obecnie nie przewiduje się zmian w prawie regulującym kwestie uzyskiwania przez obywateli państw trzecich obywatelstwa polskiego.

